

YEŞİL LOJİSTİK UYGULAMALARI ve YEŞİL DÖNÜŞTÜRÜCÜ LİDERLİĞİN ÇEVREYE DUYARLI İŞLETME PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ: KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE BİR ALAN ARAŐTIRMASI¹

Uzm. Seda ERKAN²

Doç. Dr. Meltem AKCA³

ÖZET

Günümüzde çevresel sorunların giderek artması, çevre politikalarının stratejik önemini her zamankinden daha fazla ortaya koymaktadır. Özellikle doğal kaynak kullanımı ve çevresel etkiler açısından doğrudan ilişki içinde bulunan konaklama işletmeleri için ekolojik uygulamaların işletme performansı üzerindeki etkisi kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda çalışma, yeşil lojistik uygulamaları ve yeşil dönüştürücü liderlik olgularını temel alarak, yeşil liderlik yaklaşımının benimsenmesi ve uygulanmasının çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki olası etkilerini literatür çerçevesinde incelemektedir. Ayrıca, yeşil lojistik uygulamalarının çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki etkisinde yeşil dönüştürücü liderliğin aracılık rolü araştırılmıştır. Konaklama işletmelerinde görev yapan çalışanlardan elde edilen veriler istatistiksel analiz teknikleriyle değerlendirilmiş; bulgular, yeşil lojistik uygulamalarının işletme performansına etkisinde yeşil dönüştürücü liderliğin anlamlı ve olumlu bir aracılık rolü üstlendiğini göstermiştir. Çalışma, konaklama işletmelerinin çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarında uygulanabilir öneriler sunmakta ve sektörün çevreye duyarlı dönüşümüne katkı sağlayacak stratejik yaklaşımlara ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Lojistik Uygulamaları, Yeşil Dönüştürücü Liderlik, Çevreci İşletme Performansı, Yeşil Konaklama İşletmeleri

¹ Bu çalışma Seda ERKAN'ın Doç. Dr. Meltem AKCA danışmanlığında Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası Ticaret Ana Bilim Dalında yürüttüğü “*Yeşil Lojistik Uygulamaları ve Yeşil Dönüştürücü Liderliğin Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Üzerine Etkisi: Konaklama İşletmelerinde Bir Alan Araştırması*” başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

² Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası Ticaret Ana Bilim Dalı, ORCID:0000-0002-7074-3526; seda_erkani996@hotmail.com.

³ Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Gazipaőa Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, ORCID:0000-0001-5544-5929; meltem.akca@alanya.edu.tr.

THE EFFECT OF GREEN LOGISTICS PRACTICES AND GREEN TRANSFORMATIVE LEADERSHIP ON ENVIRONMENTALLY SENSITIVE BUSINESS PERFORMANCE: A FIELD STUDY IN ACCOMMODATION ENTERPRISES

ABSTRACT

The growing severity of environmental problems has made the implementation of effective environmental policies more crucial than ever. For accommodation enterprises, which are directly linked to the use of natural resources and environmental impacts, the influence of ecological practices on business performance holds strategic importance. In this context, the present study focuses on green logistics practices and green transformational leadership, examining within the scope of the literature how the adoption and implementation of a green leadership approach may affect environmentally responsible business performance. Moreover, the study investigates the mediating role of green transformational leadership in the relationship between green logistics practices and environmentally sustainable business performance. Data collected from employees working in accommodation enterprises were analyzed using statistical techniques. The results indicate that green transformational leadership plays a significant and positive mediating role in the effect of green logistics practices on environmentally responsible business performance. This study provides practical insights into how accommodation enterprises can enhance their environmental sustainability through leadership and logistics practices. It also offers strategic implications for promoting environmentally responsible management approaches, contributing to the hospitality sector's transition toward sustainable and competitive business models.

Keywords: Green Logistics Practices, Green Transformational Leadership, Environmentally Sensitive Business Performance, Green Hospitality Enterprises

GİRİŞ

İnsanoğlunun sınırsız istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çabalar, işletme sayılarının ve faaliyet alanlarının artmasına neden olmaktadır. Bu gelişme çevresel baskıların yükselmesine yol açarak sürdürülebilirlik gündemini küresel ölçekte öncelikli hâle getirmektedir. Böylece işletmelerin çevresel etkilerinin azaltılmasına yönelik liderlik yaklaşımları ve lojistik uygulamalar, stratejik araçlar olarak öne çıkmaktadır (Sun & Nasrullah, 2024). Sürdürülebilirlik literatüründe, çevresel performans yalnızca ölçülebilir finansal göstergelerle değil; aynı zamanda çalışan davranışları, marka güvenilirliği ve müşteri bağlılığı gibi örgütsel çıktıların birlikte değerlendirildiği çok boyutlu bir kavram olarak ele alınmaktadır. İlgili bakış açısı, konaklama sektöründe çevresel uygulamaların hem operasyonel verimlilik hem de pazarlama-imaj kazanımları açısından çift yönlü değer ürettiğini göstermektedir (Kim vd., 2024). Yeşil lojistik uygulamaları da işletmelerin maliyet, etkinlik ve çevresel performans hedeflerine ulaşmasında rol oynamaktadır. Yeşil lojistik uygulamaları sürdürülebilir performans üzerinde olumlu etkiler barındırmaktadır (Kim vd., 2024).

Bu çalışmada, X Otel Grubu'nun Alanya bölgesinde faaliyet gösteren otellerinde yürütülen saha çalışması aracılığıyla yeşil lojistik uygulamaları, yeşil dönüştürücü liderlik ve çevreye duyarlı işletme performansı değişkenleri ele alınmıştır. Araştırmada, yeşil lojistik uygulamalarının çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki etkisinde yeşil dönüştürücü liderliğin aracılık rolü test edilmiştir. Mevcut literatüre paralel olarak hipotezler teorik temele dayandırılmış ve anket yoluyla toplanan veriler istatistiksel tekniklerle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular ilgili güncel çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sürdürülebilirlik, çevre performansı, yeşil uygulamalar konularındaki araştırmalara katkı sağlaması hedeflenmiştir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Yeşil Lojistik Uygulamaları

Lojistik kavramı, Orta Çağ Latince'sindeki "Logisticus" ve Yunanca kökenli "Logistikos" (hesapta başarılı, hesap yapma bilimi) sözcüklerinden türemiştir (Wassenhove, 2006). Başlangıçta yalnızca taşımacılık faaliyetlerini ifade eden lojistik (birinci dönem lojistik), zamanla artan nüfus, tüketim, küreselleşme ve gelişen teknoloji gibi unsurların etkisiyle daha karmaşık bir yapıya dönüşmüş ve tedarik zinciri yönetimi ile "üçüncü dönem lojistik" anlayışına geçiş yapılmıştır. Bu dönemde lojistik, yalnızca taşımacılıktan ibaret olmayıp karmaşık operasyonların detaylı şekilde ele alındığı tüm organizasyon ve uygulamaları kapsamaktadır. İkinci dönem lojistikte temel faaliyet, ürünün bir yerden başka bir yere taşınması iken; üçüncü dönem lojistikte artan rekabet koşullarında işletmelerin rakiplerine karşı avantaj elde etmesi, kâr sağlayarak varlıklarını sürdürmesi temel amaç olmuştur. Bu doğrultuda minimum maliyet ve maksimum kâr odaklı lojistik stratejiler geliştirilmiştir. Söz konusu stratejiler, üretim sürecinde "*doğru hammadde, doğru üretim, doğru ürün, doğru zaman, doğru fiyat, doğru pazarlama yöntemleri ve doğru yer*" ilkeleri üzerine kurulmuştur (Köfteci & Gerçek, 2010).

Diğer taraftan 1990'lı yıllar itibariyle "yeşil dalga" hareketi Dünya'daki tüm sektörlerde ses getirmeye başlamış, lojistik faaliyetler de bu süreçten doğrudan etkilenmiştir (Zengin, 2017). Bu kapsamda işletmeler, çevreyi gözeterek kaynaklarını daha etkin kullanmayı ve yeni bir yönetim anlayışı geliştirmeyi hedeflemiştir. Lojistik süreçlerde çevreci faaliyetler için yeşil satın alma, yeşil üretim, yeşil dağıtım ve kullanım ömrünü tamamlamış ya da defolu ürünlerin uygun koşullarda geri dönüşümü veya yeniden üretim süreçleri gibi yeşil lojistik uygulamalara ihtiyaç duyulmuştur (Yangınlar & Sarı, 2014).

Sanayi devrimiyle seri üretimin başlaması, teknolojinin gelişmesi, dünyanın tek pazar haline gelmesi ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan yoğun üretim-tüketim faaliyetleri ekosistem üzerinde ciddi olumsuz etkilere yol açmıştır (Akca, Atılğan & Kaya, 2025). Sanayi kaynaklı gaz salınımları, atıklar ve gürültü kirliliğinin çevresel zararlarını azaltmak amacıyla çeşitli önlemler alınmıştır. Günümüzde lojistik faaliyetler, işletmelerin en kapsamlı süreçlerinden biri haline gelmiş olup çevreye yönelik önlemler çerçevesinde karbondioksit ve sera gazı salınımlarının azaltılması, gürültü kirliliğinin en aza indirilmesi, atık yönetiminin doğru yapılması ve gereksiz enerji tüketiminin önlenmesi gibi konulara odaklanmaktadır (Mete, 2020).

Bu doğrultuda yalnızca ekonomik büyüme ve kalkınmayı değil, aynı zamanda doğal çevrenin ve kaynakların korunmasını da amaçlayan çevreye duyarlı lojistik uygulamalar kaçınılmaz hale gelmiştir. Yeşil lojistik, klasik lojistik faaliyetlere dayanmakla birlikte sürdürülebilirliği merkezine almasıyla farklılaşmaktadır. Yeşil lojistik kapsamında öne çıkan uygulamalar ise aşağıda ele alınmaktadır:

Yeşil Satın Alma: İşletmelerin hammadde ihtiyaçlarını karşılarken geri dönüştürülebilir, tekrar işlenebilir, çevre dostu veya tüketim ömrü sonunda doğada yok olabilen ürünlerin tercih edilmesini ifade etmektedir. Ayrıca yalnızca hammadde seçiminde değil, işletmenin kullanacağı teknoloji ve ekipmanlarda da çevre dostu tercihler yapılması esastır (Zengin, 2017).

Yeşil Üretim: Ürün tasarımından başlayarak geri dönüşüm, yeniden kullanım veya bertaraf süreçlerine kadar tüm aşamalarda çevreye zarar vermeden üretim yapılması hedeflenmektedir. Yeşil üretimde doğaya, doğal kaynaklara ve canlılara zarar vermeden tüketici taleplerini karşılamak önem arz eder (Akbal, 2022).

Yeşil Ambalajlama: Ambalaj, işletmeler için marka kimliği, tüketiciler için ise ürünün içeriği, kullanımı, saklama koşulları ve raf ömrü açısından değerlidir. Yeşil ambalajlama, ürünlerin doğa dostu şekilde tasarlanması, üretilmesi ve bertaraf edilmesini kapsar. Çevreci tüketiciler için güçlü bir etkileme aracı olan yeşil ambalajlama, marka bağlılığını da artırmaktadır (Sipahi, Turgut & Özbaş, 2023).

Yeşil Pazarlama: Çevreci ürünler hakkında bilgi sahibi olmak isteyen tüketicilere ürünün yeşil tasarımı, üretimi, ambalajlanması ve dağıtımına ilişkin bilgilerin sunulmasıdır. Yeşil pazarlama, tüketicilerin çevreye zarar vermeden ihtiyaçlarını karşılamayı ve satın alma niyeti oluşturmalarını hedeflemektedir (Polonsky, 2011).

Yeşil Depolama: Depolama süreçlerinde enerji tüketimini azaltmayı ve çalışanlar için uygun koşullar sağlamayı amaçlamaktadır. Zaman ayarlı aydınlatma, sensörlü sistemler, sıcak-soğuk su sistemleri gibi uygulamalarla enerji verimliliği artırılır. Ayrıca envanter doğruluğunu sağlayan teknolojiler, tedarikçiler ile işletmeler arasında bilgi akışını güçlendirmektedir (Akandere, 2019).

Yeşil Taşıma: Taşımacılık, fosil yakıt bazlı ürünlerin yoğun kullanımı nedeniyle çevreye ciddi zarar vermektedir. Özellikle karayolu taşımacılığı, karbon salınımı fazlalığı sebebiyle öncelikli iyileştirme alanıdır. Yeşil taşımacılık, çevresel kaygıları dikkate alırken ekonomik kârlılığı da göz önünde bulundurmaktadır. Günümüzde yeşil taşımacılık uygulamaları giderek yaygınlaşmakta ve işletmeler açısından zorunlu hale gelmektedir (Sipahi, Turgut & Özbaş, 2023).

Bunun yanında *tersine lojistik* ve *yalın lojistik* faaliyetleri de tedarik zincirinde sürdürülebilirliği destekleyen ve işletmelere rekabet avantajı sağlayan uygulamalar olarak öne çıkmaktadır. Tersine lojistik, ürünlerin değerlerinin geri kazanılması veya uygun şekilde bertaraf

edilmesi için tüketim noktasından üretim noktasına doğru hareketliliğin planlanması, uygulanması ve kontrol edilmesidir (Nakıboğlu, 2007).

Yalın lojistik ise, tüketici taleplerine uygun ürün ve hizmetlerin, hammadde tedariki, stoklama, üretim ve taşımacılık süreçlerinin kontrol altında yürütülmesini hedeflemektedir. Bu yaklaşım; israfın önlenmesi, maliyetlerin düşürülmesi, süreçlerde hatasız uygulamalar, stok hareketliliğinin düzenlenmesi ve sürekli iyileştirmeyi esas almaktadır (Yangınlar & Bal, 2019; Mücevher, 2021).

1.2. Yeşil Dönüştürücü Liderlik

Dönüştürücü liderlik kavramı ilk kez 1978 yılında McGregor Burns'ün “*Liderlik*” adlı eserinde dile getirilmiş, Bernard Bass ve çalışma arkadaşları tarafından detaylandırılarak dönüştürücü liderlik teorisi haline evrilmiştir (Genç & Halis, 2006). Dönüştürücü liderlik; insan değerleriyle bütünleşmeyi esas alarak, doğru davranışlara sahip olmayı, sorumluluk almayı, dürüstlük ve bağlılığı benimseyen liderliktir (Çelik, 2011; Kâhya, 2013). Dönüştürücü liderlerin en önemli özellikleri; izleyicilerinin performansını açığa çıkartarak belli bir amaç doğrultusunda olağanüstü sonuçlara ulaşabilmeleri için onları motive edip desteklemeleri ve bununla birlikte örgütte değişimi başlatmalarıdır. Bu tarz liderler izleyicileri için her zaman ilham kaynağı olarak görülmektedir (Güven, 2023). Liderler örgütün, örgütler ise çevrenin etkilenmesinde büyük rol oynamaktadır. Son yıllarda inanılmaz boyutlara ulaşan çevre kirliliği araştırmacıların ve çevrecilerin büyük ölçüde dikkat çektiği konulardan birisi haline gelmiştir. Bilim insanları, çevreci kurum ve kuruluşlar çevresel kirlilik bağlamında örgütlere odaklanmış ve örgütlerin çevreci uygulamalarda bulunması, uygulamalarının arttırılması yönünde beklenti içine girmişlerdir. Bu süreçte çevreci beklentilerin karşılanmasında liderlerin rolü ve etkisi önemlidir. Geçmişten günümüze kadar gerçekleştirilen pek çok liderlik yaklaşımı içinde çevreyi korumaya ve örgüt faaliyetlerinin çevresel kirliliğe etkisini minimum seviyelere indirmeye yönelik yapılacak çalışmaların en çok dönüştürücü liderlik yaklaşımına uygun olduğu ifade edilmektedir (Tuna & Yıldız, 2023).

Yeşil dönüştürücü liderlik, dönüştürücü liderlik özelliklerinin çevresel açıdan sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk ilkeleri ile bütünleştirilmesinden doğar. Yeşil dönüştürücü liderler, izleyenlerini etkileyerek gerçekleştirdikleri örgütsel değişim hareketini tamamen çevre dostu faaliyetler kapsamında ve sürdürülebilirliğe odaklı bir şekilde yönlendirmeyi hedeflerler. Örgütlerin beklenen çevresel performansının üstünde bir başarı elde edebilmesi için liderler izleyicilere güçlü bir vizyon hazırlar ve ilham kaynağı olurlar (Yücebalkan, 2022). Literatürde çevresel dönüştürücü liderlik olarak da bahsedilen yeşil dönüştürücü liderlik “*liderlerin karizmatik özelliklerini kullanarak yeşil davranışlarda bulunması, izleyicilere örnek olması, çevresel sürdürülebilirlik alanındaki duyarlılığı sayesinde izleyicilerin duyarlılığını ve yeşil davranışlarını arttırmayı sağlayan*” liderlik modeli olarak ele alınmaktadır (Kırış, 2023). Başka bir tanımda “*dönüştürücü liderlik sergileyen liderlerin, doğrudan izleyicilerini, dolaylı olarak da örgütün çevre yanlısı davranışlar sergilemeye teşvik etmesi yeşil dönüştürücü liderlik*” ifade edilmektedir

(Yücebalkan, 2022). Bu bağlamda, sürdürülebilirlik sorunlarının örgüt düzeyinde azaltılabilmesi için yeşil dönüştürücü liderlik anlayışının kritik öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Yeşil dönüştürücü liderler, çevresel konularda risk almaktan çekinmemeli, sorumluluk üstlenmeli ve uygulamalarını kararlılıkla sürdürmelidir. Her ne kadar bu süreç liderler açısından zorlu olsa da günümüzde yeşil dönüştürücü liderlik; sürdürülebilirlik, örgütlerin çevresel performanslarının artırılması ve rekabet avantajı elde edilmesi bakımından stratejik bir unsur haline gelmiştir (Yücebalkan, 2022). Özellikle çevresel koşulların bozulduğu, aksiliklerin yaşandığı ve olumsuz durumların ortaya çıktığı dönemlerde örgütlerin bu sorunları azaltmak, ortadan kaldırmak ya da önceden öngörerek önlem almak gibi önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Bu noktada gerekli değişim ve dönüşümleri sağlayarak örgütlere öncülük eden ve yol gösteren liderler dönüştürücü liderlik anlayışını temsil etmektedir (Çankaya, 2023).

Gelecek nesillere doğal kaynakların aktarılabilmesi, sosyal sorumluluk duygusunun yerine getirilebilmesi için sürdürülebilirliği birincil amaç haline getiren yeşil dönüştürücü liderler çevresel açıdan vizyoner olmak zorundadır (Gün & Aslan, 2018). Liderlerin sahip oldukları vizyon, etkili bir iletişim ve ilham verici davranışlarla birleşerek, çevreci dönüşümün ve hedeflerin daha kısa sürede kabullenilmesi ve benimsenmesine yol açmaktadır. İzleyiciler sadece mevcut vizyonu kabul edip buna bağlı kalmak yerine desteklenerek, cesaretlendirildikleri zaman yenilikçi çevresel yaklaşımlar geliştirir ya da örgütün sürdürmekte olduğu çevresel faaliyetlere aktif katılım sağlarlar (Kirtiş, 2023).

1.3. Çevreye Duyarlı İşletme Performansı

Performans kavramı ilk olarak 16. yüzyılda askeri alanda, askerlerin kendilerine verilen görev ve emirleri yerine getirme başarısını ifade etmek için kullanılmıştır (Cenger, 2006). Günümüzde performans; planlanan amaç ve hedeflere ulaşma düzeyini, ortaya çıkan sonuçların nicel veya nitel biçimde değerlendirilmesini ifade etmektedir (Öztürk, 2006; Aslantaş, 2016). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde de performans kavramı; “*herhangi bir eseri, oyunu, işi veya benzerini ortaya koyarken gösterilen başarı; başarı*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2024). Bu kapsamda işletme performansı ise, belirlenen strateji ve hedefler doğrultusunda yürütülen faaliyetler sonucunda elde edilen çıktıların, belirli bir dönemin sonunda hedeflere ulaşma düzeyi ve işletmenin başarı ölçüsüdür (İnce & Gürbüz, 2020). İşletme performansının işletme politikaları açısından kritik bir bileşen olması hem uygulamada hem de akademik çalışmalarda işletme performansı ve performans ölçümünün kullanımını yaygınlaştırmaktadır (Fırat & Yeşil, 2020; Aslantaş, 2024).

Diğer taraftan işletmelerin yürüttüğü faaliyetlerde çevresel bilincin giderek artması, sürdürülebilir kalkınma ihtiyacının önem kazanması ve gelişmiş ülkelerde çevresel düzenlemelerin hayata geçirilmesi ile çevresel işletme performansı dikkat çeken bir konu haline gelmiştir (Akandere & Zerenler, 2017). Bu nedenle son yıllarda karbon salınımlarının azaltılması yönündeki ulusal ve uluslararası girişimler, işletmeleri çevreci yaklaşımları benimsemeleri ve çevreci faaliyetleri uygulamaları hususunda yönlendirmektedir (Akca, Atılğan & Kaya, 2025).

Çevre yönetimi standartlarını uygulayan işletmelerin sayısının her geçen gün artması, çevreye duyarlı işletme performansının stratejik öneminin farkına varıldığını göstermektedir (Zhu, Sarkis, & Geng, 2005).

Günümüzde çevreye duyarlı işletme performansı, çeşitli göstergeler aracılığıyla ölçülmektedir. Bunlar arasında karbon ayak izi, enerji verimliliği, su ve atık yönetimi öne çıkmaktadır. Ayrıca bazı işletmeler, çevresel hedeflerine ulaşp ulaşmadıklarını değerlendirmek için düzenli olarak sürdürülebilirlik raporları hazırlamaktadır (Yangınlar & Sarı, 2014). Öte yandan, tüketicilerin artan çevre talepleri de işletmeleri yeşil uygulamalara yönlendirmektedir. Sıfır atık, geri dönüştürülebilir malzeme kullanımı ve daha az çevre kirliliği beklentileri, işletmeleri çevreye duyarlı yönetim anlayışına yaklaştırmaktadır (Nemli, 2001).

1.4. Değişkenler Arası İlişkilerin İrdelenmesi

Bu çalışmada modelin kurgulanması ve hipotezlerin oluşturulmasında literatürde yer alan ampirik araştırmalar belirleyici olmuştur. Yapılan ikincil veri taramasında aynı ve benzer değişkenleri inceleyen nitel ve nicel araştırma bulguları çalışmanın kuramsal çerçevesinin hazırlanmasına katkı sağlamıştır. Anılı araştırmaların bazıları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Değişkenler Arası İlişkileri İrdeleyen Araştırmalar

Araştırma Yazarları	Araştırma Sonucu
Reşat Cica & Karabulut (2024)	Araştırma sonucunda; örgütsel bağlılığın yeşil örgütsel davranış ve çalışanların çevre tutkusu üzerinde anlamlı etkisi olduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışanların çevre tutkusunun da yeşil örgütsel davranış üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır.
Tuna & Yıldız (2023)	Yeşil dönüştürücü liderliğin, çalışanların yeşil davranışları ve iş performansı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.
Coşkun (2022)	Çevre tutkusunun, yeşil dönüştürücü liderliğin ve yeşil örgüt ikliminin çevreci çalışan davranışlarını olumlu ve anlamlı yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Sun vd., (2022)	Yeşil dönüştürücü liderliğin, çevresel performans üzerinde olumlu bir etkisi olduğu aynı zamanda yeşil insan kaynakları ve yeşil inovasyonun yeşil dönüştürücü liderlik ve çevresel performans üzerinde pozitif yönde aracılık rolü üstlendiği saptanmıştır.
Kılıçlı & Kıpçak (2022)	Araştırma sonucunda, yeşil tedarik zinciri yönetimi uygulamaları ile çevresel, ekonomik ve operasyonel performans arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu aynı zamanda yeşil tedarik zinciri yönetimi uygulamaları ile toplam işletme performansı arasında da pozitif güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Aboramadan vd., (2022)	Yeşil dönüştürücü liderliğin, yeşil yenilikçi iş davranışını, yeşil hizmet performansını ve yeşil bilgi paylaşımı davranışını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir.
Er & Çengel (2022)	Yeşil lojistik ve sürdürülebilirlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.
Ahmed vd., (2021)	Yeşil otel uygulamalarına yönelik dönüştürücü liderlik rolü desteklenmiştir.
Lusiani vd., (2020)	Araştırma sonucunda hizmetkar liderliğin, dijital liderliğin ve yeşil liderliğin iş performansını önemli ölçüde etkilediği gözlemlenmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, yeşil lojistik uygulamaları, yeşil dönüştürücü liderlik ve çevreye duyarlı işletme performansı arasındaki ilişkileri incelemektir. Ayrıca araştırmada, yeşil dönüştürücü liderliğin, yeşil lojistik uygulamalarının çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki etkisinde aracı bir role sahip olup olmadığının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

2.2. Araştırmanın Önemi

Literatürde konaklama işletmeleri örnekleminde çeşitli çalışmalar yapılmış ancak yeşil dönüştürücü liderlik ile ilgili araştırmaların son derece sınırlı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, Alanya'da faaliyet gösteren X otel grubu çalışanlarının katılımıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın, literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Diğer taraftan, yeşil lojistik uygulamaları ve yeşil dönüştürücü liderliğin çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki olası etkilerinin ortaya konması, sektördeki işletmeler için yeni stratejiler geliştirilmesine ve çevresel performansın artırılmasına katkıda bulunacaktır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde nicel yöntem kullanılmıştır. Veriler SPSS 22, Hayes'in geliştirdiği Process Macro eklentisi ve doğrulayıcı faktör analizi için JASP programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda yeşil lojistik uygulamaları, yeşil dönüştürücü liderlik ve çevreye duyarlı işletme performansı arasındaki ilişkiler incelenmiş, özellikle yeşil dönüştürücü liderliğin aracı rolü test edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Varsayımları, Kısıtları

Araştırma sadece konaklama işletmesi X otel grubu çalışanları üzerinde sınırlı bir örnekleme yapılmış, zaman ve maliyet kısıtı sebebiyle başka otel personellerine uygulanmamıştır. Araştırmada başka grup otellerinden veya Alanya dışı başka bölgeden katılım olmadığı için işletmeler arası ve bölgeler arası bir karşılaştırma yapılması mümkün olmamıştır. Araştırmada çevrimiçi anket yöntemi uygulanmış, katılımcıların anket sorularına gerçekçi ve

objektif cevaplar verdiği, seçilen örneklemin anakütleyi temsil edeceği varsayılmıştır. Çevrimiçi anket sonuçlarının araştırma amacını açıkça ortaya koyduğu öngörülmektedir.

2.5. Araştırmanın Örneklemi

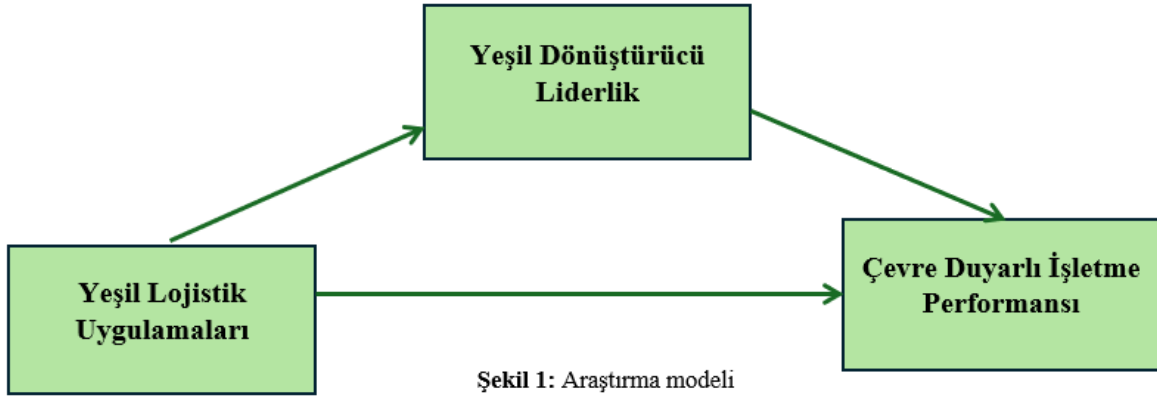
Türkiye genelinde 16 işletmesi bulunan X otel grubu yaklaşık 7.500–8.000 personel istihdam etmektedir. Araştırmada, yalnızca Alanya'daki üç otel örneklem kapsamına alınmıştır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde literatürde yer alan formüllerden yararlanılmıştır (Coşkun, Altunışık, & Yıldırım, 2019). Salant ve Dillman (1994) tarafından önerilen formüle göre %5 hata payı ve %95 güven aralığında en az 367 kişinin örnekleme dahil edilmesi gerektiği hesaplanmıştır. Bu doğrultuda toplam 1000 çevrimiçi anket gönderilmiş, 406 geri dönüş alınmıştır. Eksik doldurulan 6 anket değerlendirme dışı bırakılmış, 400 geçerli anket analizlere dahil edilmiştir. Katılım oranı %40 olarak gerçekleşmiştir. Literatürde, örneklem sayısının 384'e ulaşması durumunda normal dağılımın sağlanabileceği ve anakütleyle ilişkin genellemelerin güvenilir olabileceği ifade edilmektedir (Sekaran & Bougie, 2016). Bu nedenle örneklem büyüklüğü araştırma hipotezlerinin test edilmesi için yeterli kabul edilmiştir.

2.6. Veri Toplama, Kullanılan Ölçekler

Sosyal bilimlerde araştırmalar birincil ve ikincil verilerden yararlanılarak gerçekleştirilir (Kalaycı, 2010; Akca, 2016). Bu çalışmada teorik bölümün oluşturulmasında ikincil verilerden yararlanılarak literatür taraması yapılmış, alan araştırmasında ise çevrimiçi anket yöntemiyle birincil veriler toplanmıştır. Araştırmada kullanılan anket dört bölümden ve üç ölçekten oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği (Akandere, 2021), Üçüncü Bölümde Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği (Tuna & Yıldız, 2023), Dördüncü Bölümde ise Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği (Küçüköğlu, 2014) kullanılmıştır.

Araştırma Modelinin Kurgulanması

Araştırma modelinin kurgulanmasında, literatür taramasında elde edilen bulgular dayanak oluşturmuştur. Bu araştırmanın değişkenleri; Yeşil Lojistik Uygulamaları (Bağımsız Değişken), Yeşil Dönüştürücü Liderlik (Aracı Değişken), Çevreye Duyarlı İşletme Performansı ise Bağımlı Değişkendir. Ayrıca demografik değişkenler de mevcuttur. Bu bağlamda değişkenler arası ilişkileri inceleyen araştırmalar, çalışmanın modelinin hazırlanmasına katkı sağlamıştır.

H₁: Yeşil dönüştürücü liderlik, yeşil lojistik uygulamalarının çevreye duyarlı işletme performansı üzerine olan etkisinde aracı role sahiptir.

3. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırma kapsamında 406 kişiden veri toplanmıştır. Bu kişilerden toplanan verilerin analizine başlamadan önce kayıp veri ve uç değerler incelenmiştir. Araştırmada sosyodemografik veriler ile ölçeklere yanıt vermeyen 6 kişi araştırmadan çıkarılmıştır. Bununla birlikte bazı demografik sorulara yanıt vermediği halde ölçek maddelerini dolduran kişiler araştırmadan çıkarılmamıştır.

Tablo 2: Tanımlayıcı İstatistikler

	n	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği	400	3,86	1,00	-0,81	0,10
Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği	400	3,99	1,02	-0,83	-0,11
Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği	400	3,93	0,98	-0,77	-0,21

Tablo 2’de görüldüğü gibi değişkenlere ait ortalamalar 3,86 ile 3,99 arasında değişim göstermektedir. Çarpıklık katsayıları -0,77 ile -0,83 arasında, basıklık katsayıları ise -0,21 ile 0,10 arasındadır. Basıklık ve çarpıklık katsayıları +1 ile -1 arasında olduğu için değişkenlerin normal dağılım gösterdiği varsayılmaktadır (Hair vd.,2013). Bu nedenle verilerin analizinde parametrik istatistikler kullanılmıştır. Ayrıca demografik değişkenlere göre araştırma değişkenleri

karşılaştırılırken Bağımsız Örneklerde T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış ve değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için Pearson Korelasyon Analizinden faydalanılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenirliğini incelenmek için veriler üzerinde JASP (sürüm 0.18.3.0) programı ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği, Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği ve Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonrasında model uyumunu incelemek için CFI, TLI, RMSEA ve SRMR indeksleri değerlendirilmiştir. Model uyumu için CFI ve TLI değerlerinin 0,90 ve üzerinde olması; RMSEA ve SRMR değerlerinin ise 0,08 ve daha düşük olması gerekmektedir (Hu & Bentler, 1999). Doğrulayıcı faktör analizi değerleri için literatürde kabul görmüş indeks aralıkları ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Doğrulayıcı Faktör Analiz Uyum İndeks Aralıkları

Ölçü uyum istatistiği	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
Genel model uyumu (χ^2 /sd)	≤ 3	$3.00 < \chi^2/sd \leq 8.0$
CFI	$\geq 0,97$	$\geq 0,95$
TLI	$\geq 0,95$	0,94-0,90
RMSEA	$\leq 0,05$	0,06-0,08
SRMR	$0,00 \leq SRMR \leq .05$	$0,05 \leq x \leq 0,08$

(İlhan & Çetin, 2014: 31)

Araştırma kapsamında yeşil lojistik uygulamalarının, çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki etkisinde yeşil dönüştürücü liderliğin aracı rolü incelenmiştir. Bu amaçla Hayes (2013) tarafından geliştirilen Process macro eklentisi kullanılmıştır. Analizler %95 güven aralığı ile 5000 yeniden örnekleme (bootstrapping) yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Modele ait doğrudan, dolaylı ve toplam etkiler raporlanarak yorumlanmıştır.

3.1. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri

Araştırmada kullanılan ölçeklere ait geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış, bulgular yorumlanmıştır.

Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği

Tablo 4'te Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği doğrulayıcı faktör analizi model uyum indeksleri yer almaktadır. Analiz sonucunda kabul edilebilir uyum indekslerine ulaşılmıştır (CFI=0,994, TLI=0,992, RMSEA=0,048, SRMR=0,064).

Tablo 4: Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Model Uyum İndeksleri

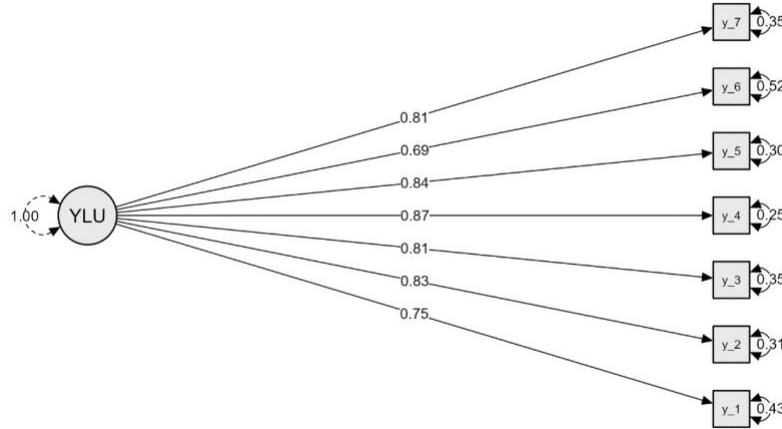
χ^2	sd	CFI	TLI	RMSEA	SRMR
26,766	14	0,994	0,992	0,048	0,064

Tablo 5'te Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği faktör yükü, standart hata, z ve p değerleri yer almaktadır. Madde faktör yükleri 0,689 ile 0,866 arasındadır ve tüm maddelere ait z değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$).

Tablo 5: Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği Faktör Yükü, Standart Hata, Z Ve P Değerleri

İfadeler	Faktör yükü	SH	Z	P
ylu 1	0,752	0,054	17,662	0,000
ylu 2	0,830	0,051	17,972	0,000
ylu 3	0,808	0,052	19,994	0,000
ylu 4	0,866	0,046	22,257	0,000
ylu 5	0,839	0,044	24,248	0,000
ylu 6	0,689	0,055	12,717	0,000
ylu 7	0,809	0,052	18,583	0,000

Şekil 2'de DFA sonrasında Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeğine ait elde edilen standardize katsayıların yapısal modeli yer almaktadır. Şekil 2'de görüldüğü gibi madde faktör yükleri 0,69 ile 0,87 arasındadır.

Şekil 2: Yeşil lojistik uygulamaları ölçeği standardize katsayıları

Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği

Tablo 6'da Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği doğrulayıcı faktör analizi model uyum indeksleri yer almaktadır. Analiz sonucunda kabul edilebilir uyum indekslerine ulaşılmıştır (CFI=0,938, TLI=0,907, RMSEA=0,043, SRMR=0,032).

Tablo 6: Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Model Uyum İndeksleri

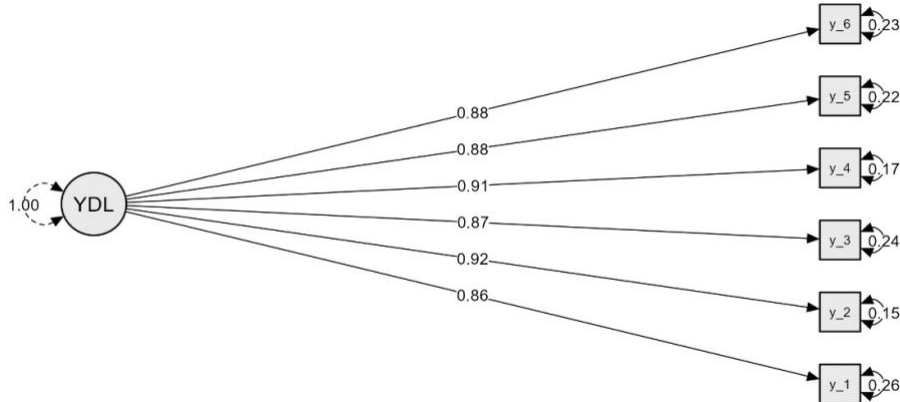
χ^2	sd	CFI	TLI	RMSEA	SRMR
5,279	9	0,938	0,907	0,043	0,032

Tablo 7’de Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği faktör yükü, standart hata, z ve p değerleri yer almaktadır. Madde faktör yükleri 0,859 ile 0,923 arasında bulunmuştur ve tüm maddelere ait z değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$).

Tablo 7: Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği Faktör Yüğü, Standart Hata, Z Ve P Değerleri

İfadeler	Faktör yükü	SH	Z	P
ydl 1	0,859	0,047	19,550	0,000
ydl 2	0,923	0,041	26,050	0,000
ydl 3	0,871	0,045	20,975	0,000
ydl 4	0,913	0,045	22,443	0,000
ydl 5	0,884	0,047	22,430	0,000
ydl 6	0,876	0,047	22,110	0,000

Şekil 3’te DFA sonrasında Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeğine ait elde edilen standardize katsayıların yapısal modeli yer almaktadır. Şekil 3’te de görüldüğü gibi madde faktör yükleri 0,86 ile 0,92 arasındadır.

Şekil 3: Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği Standardize Katsayıları

Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği

Tablo 8’de Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği doğrulayıcı faktör analizi model uyum indeksleri yer almaktadır. Analiz sonucunda kabul edilebilir uyum indekslerine ulaşılmıştır (CFI=0,956, TLI=0,913, RMSEA=0,011, SRMR=0,034).

Tablo 8: Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Model Uyum İndeksleri

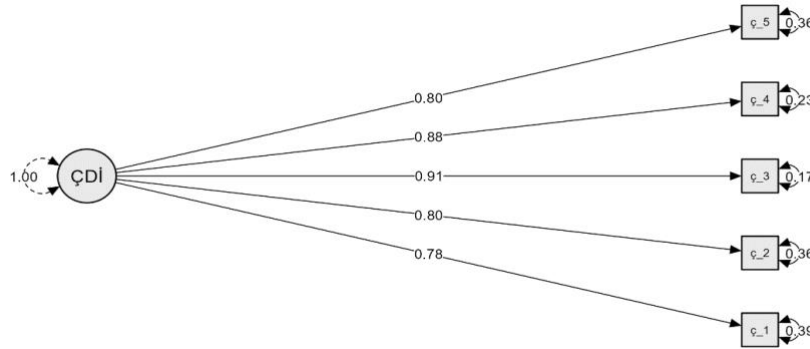
χ^2	sd	CFI	TLI	RMSEA	SRMR
5,225	5	0,956	0,913	0,011	0,034

Tablo 9’da Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği faktör yükü, standart hata, z ve p değerleri yer almaktadır. Madde faktör yükleri 0,778 ile 0,911 arasındadır ve tüm maddelere ait z değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,001$).

Tablo 9: Çevre Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği Faktör Yüğü, Standart Hata, Z ve P Değerleri

İfadeler	Faktör yükü	SH	z	p
çdip 1	0,778	0,047	21,655	0,000
çdip 2	0,798	0,046	17,684	0,000
çdip 3	0,911	0,041	23,945	0,000
çdip 4	0,877	0,044	19,762	0,000
çdip 5	0,797	0,049	19,807	0,000

Şekil 4’te DFA sonrasında Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeğine ait elde edilen standardize katsayıların yapısal modeli yer almaktadır. Şekil 4.4’te de görüldüğü gibi madde faktör yükleri 0,78 ile 0,91 arasındadır.

Şekil 4: Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği Standardize Katsayıları

Güvenilirlik Analizi

Ölçeklerin güvenilirliklerinin belirlenmesinde Cronbach Alfa (α) katsayısının alabileceği değer aralıklarına bağlı olarak bir ölçeğin güvenilirlik durumu hakkında; “ $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir” şeklinde yorumlamalar yapılabilmektedir (Kalaycı, 2010). Tablo 10’da ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlık

katsayıları 0,915 ve 0,957 olarak yer almaktadır ve ölçeklerin yüksek güvenilirliğe sahip olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 10: Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler	Cronbach alfa
Yeşil Lojistik Uygulamaları Ölçeği	0,926
Yeşil Dönüştürücü Liderlik Ölçeği	0,957
Çevreye Duyarlı İşletme Performansı Ölçeği	0,915

3.2. Değişkenler Arası İlişkinin İncelenmesi

Pearson Korelasyon Analizine ait tablolar incelendiği zaman r ve p değerleri görülmektedir. Tablolarda yer alan r değeri, iki değişken arasındaki ilişkinin derecesini ifade etmektedir. Bahsi geçen r değeri; 0,000-0,259 arası çok zayıf, 0,260- 0,499 arası zayıf, 0,500-0,699 arası orta, 0,700-0,899 arası yüksek ve 0,900-1,000 arası çok yüksek derecede ilişki anlamına gelmektedir. Tablolarda yer alan p değeri ise gerçekleştirilen korelasyon analizinin anlamlılığını ifade etmektedir. Bu değer 0,05'ten küçük olması beklenmektedir (Kalaycı, 2010). Tablo 11'de değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları yer almaktadır. Yeşil lojistik uygulamaları, yeşil dönüştürücü liderlik ve çevreye duyarlı işletme performansı arasındaki korelasyon katsayıları pozitif ve yüksek derecede anlamlıdır ($p<0,01$).

Tablo 11: Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Yeşil Lojistik Uygulamaları	Yeşil Dönüştürücü Liderlik	Çevreye Duyarlı İşletme Performansı
Yeşil Lojistik Uygulamaları	1		
Yeşil Dönüştürücü Liderlik	,813**	1	
Çevreye Duyarlı İşletme Performansı	,828**	,804**	1

3.3. Araştırma Hipotezinin Test Edilmesi

Tablo 12'de araştırma modeline ait toplam ve doğrudan etkiler yer almaktadır. Yeşil lojistik uygulamalarının çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki toplam etkisi ($B=0,828$, $p<0,001$) ve doğrudan etkisi ($B=0,513$, $p<0,001$) anlamlıdır. Doğrudan etkiler incelendiğinde yeşil lojistik uygulamaları, yeşil dönüştürücü liderliği ($B=0,813$, $p<0,001$) ve çevreye duyarlı işletme performansını ($B=0,513$, $p<0,001$) pozitif yönde yordamaktadır. Aynı zamanda yeşil dönüştürücü liderlik de çevreye duyarlı işletme performansını ($B=0,388$, $p<0,001$) pozitif yönde etkilemektedir.

Tablo 12: Araştırma Modeline Ait Toplam ve Doğrudan Etkiler

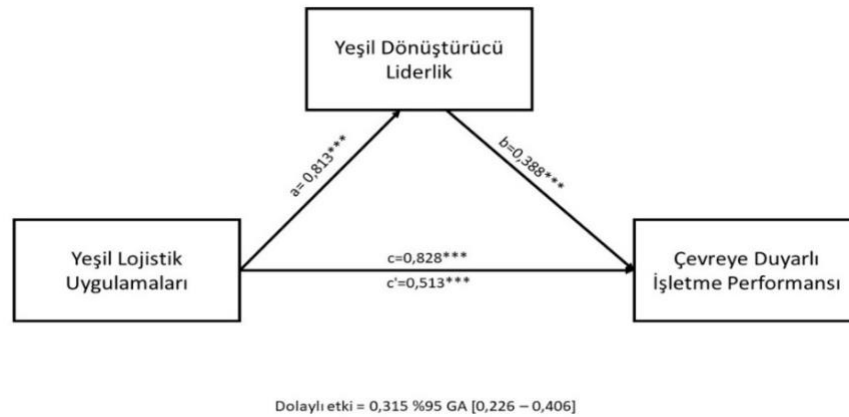
			B	SH	T	p
Toplam etki						
Yeşil Lojistik Uygulamaları	>	Çevreye Duyarlı İşletme Performansı	0,828	0,028	29,433	0,000
Doğrudan etkiler						
Yeşil Lojistik Uygulamaları	>	Yeşil Dönüştürücü Liderlik	0,813	0,029	27,814	0,000
Yeşil Lojistik Uygulamaları	>	Çevreye Duyarlı İşletme Performansı	0,513	0,044	11,594	0,000
Yeşil Dönüştürücü Liderlik	>	Çevreye Duyarlı İşletme Performansı	0,388	0,044	8,768	0,000

Tablo 13'te araştırma modeline ait dolaylı etkiler yer almaktadır. Yeşil lojistik uygulamalarının yeşil dönüştürücü liderlik aracılığı ile çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmini=0,315, %95GA [0,226 – 0,406]).

Tablo 13: Araştırma Modeline Ait Dolaylı Etki

			Nokta tahmini	SH	%95 GA	
					Alt sınır	Üst sınır
Yeşil Lojistik Uygulamaları	>	Çevreye Duyarlı İşletme Performansı	0,315	0,045	0,226	0,406

Şekil 5 araştırma modelinden hareketle oluşturulmuş ve üzerinde doğrudan, dolaylı ve toplam etkiler yer almaktadır.

Şekil 5: Araştırma Modeli ve Modele Ait Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkiler

3.4. Demografik Özelliklere Göre Araştırma Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Demografik özelliklere göre araştırma değişkenleri arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığının ortaya çıkarılması amacıyla Bağımsız Örneklemelerde T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Gruplar arası anlamlı fark görülen analizler değerlendirilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre yapılan Bağımsız Örneklemelerde T Testi Analizi sonucunda cinsiyete göre yeşil lojistik uygulamalarında anlamlı fark görülmüştür. Erkeklerin yeşil lojistik uygulamaları ortalaması, kadınların ortalamasından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, konaklama işletmelerinde çalışan erkek personel sayısının daha fazla olmasından ya da kadınların daha detaycı özellik gösterebilmesi nedeniyle yapılan yeşil lojistik faaliyetleri yetersiz görmelerinden kaynaklanabilmektedir.

Tablo 14: Cinsiyete Göre Araştırma Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		n	Ort.	SS	t	p
Yeşil lojistik uygulamaları	Kadın	174	3,74	1,00	-2,19	0,03
	Erkek	225	3,96	0,98		
Yeşil Dönüştürücü Liderlik	Kadın	174	3,97	1,01	-0,29	0,77
	Erkek	225	4,00	1,03		
Çevreye duyarlı işletme performansı	Kadın	174	3,87	0,96	-1,10	0,27
	Erkek	225	3,98	0,98		

Tablo 15'te yaşa göre araştırma değişkenlerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) bulguları yer almaktadır. Analiz sonucunda yaşa göre yeşil lojistik uygulamalarında anlamlı fark görülmüştür. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc testlerden olan LSD testi yapılmıştır. Analiz sonucunda yeşil lojistik uygulamalarında 25 yaş ve altında olanların ortalaması, 36-45 yaş ve 46 yaş ve üstü olan bireylerin ortalamasından anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Genç nüfusun çok fazla gelecek kaygısı duymaması veya gelecek nesillere yönelik tutumlar farklılık üzerinde etkili olabilir.

Tablo 15: Yaşa Göre Araştırma Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		n	Ort.	SS	F	P	post-hoc
Yeşil lojistik uygulamaları	25 yaş ve altı (a)	89	3,62	1,20	2,72	0,04	a < c, d
	26-35 yaş arası (b)	130	3,82	0,89			
	36-45 yaş arası (c)	99	4,00	0,97			
	46 yaş ve üstü (d)	80	3,98	0,91			
Yeşil Dönüştürücü Liderlik	25 yaş ve altı (a)	89	3,92	1,12	0,48	0,70	-
	26-35 yaş arası (b)	130	3,96	0,99			
	36-45 yaş arası (c)	99	3,98	1,07			
	46 yaş ve üstü (d)	80	4,10	0,91			
Çevreye duyarlı işletme performansı	25 yaş ve altı (a)	89	3,82	1,11	0,83	0,48	-
	26-35 yaş arası (b)	130	3,98	0,87			
	36-45 yaş arası (c)	99	4,00	1,00			
	46 yaş ve üstü (d)	80	3,86	0,95			

Çalışılan departmana göre araştırma değişkenlerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi bulguları Tablo 16’da yer almaktadır. Analiz sonucunda çalışılan departmana göre yeşil lojistik uygulamaları, yeşil dönüştürücü liderlik ve çevreye duyarlı işletme performansı ortalamalarında anlamlı fark görülmüştür. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc testlerden olan LSD testi yapılmıştır. Analiz sonucunda tüm değişkenlere ait ortalamalarda; temel hizmetler departmanında çalışanların ortalaması destek hizmetleri departmanında çalışanların ortalamasından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Temel hizmet departmanlarında çalışanların ortalamasının işletme içi daha aktif olmaları, sayıca fazlalık gösterebilmeleri ve bilinçli kişilerden oluşmaları sebebiyle daha yüksek çıkmış olacağı düşünülmektedir.

Tablo 16: Çalışılan Departmana Göre Araştırma Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		n	Ort.	SS	F	p	post-hoc
Yeşil lojistik uygulamaları	Temel Hizmet Departmanı (a)	215	3,99	0,95	5,653	0,004	a > c
	Yan Hizmet Departmanı (b)	106	3,81	0,94			
	Destek Hizmet Departmanı (c)	73	3,55	1,10			
Yeşil Dönüştürücü Liderlik	Temel Hizmet Departmanı (a)	215	4,16	0,94	8,300	0,000	a > c
	Yan Hizmet Departmanı (b)	106	3,87	0,97			
	Destek Hizmet Departmanı (c)	73	3,64	1,21			
Çevreye duyarlı işletme performansı	Temel Hizmet Departmanı (a)	215	4,06	0,90	5,906	0,003	a > c
	Yan Hizmet Departmanı (b)	106	3,86	0,98			
	Destek Hizmet Departmanı (c)	73	3,63	1,09			

Tablo 17’de unvana göre araştırma değişkenlerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi yer almaktadır. Analiz sonucunda unvana göre yeşil lojistik uygulamaları, yeşil dönüştürücü liderlik ve çevreye duyarlı işletme performansı ortalamalarında anlamlı fark görülmüştür. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc testlerden olan LSD testi yapılmıştır. Analiz sonucunda yeşil lojistik uygulamaları ve yeşil dönüştürücü liderlik ölçeği müdür/yöneticilerin ortalaması, işçi/personel ve şef/amirlerin ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir. Aynı zamanda çevreye duyarlı işletme performansı ölçeği müdür/yöneticilerin ortalamasının, işçi/personellerin ortalamasından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Lider ve öncü kişiler olmalarından kaynaklı müdür ve yöneticilerin işletme içi tüm faaliyetlerde çalışanlara örnek teşkil etmek amacıyla daha bilinçli ve özenli davranmaları gerekmektedir. Bu nedenle ilgili grubun ortalamasının daha yüksek çıkması muhtemeldir.

Tablo 17: Unvana Göre Araştırma Değişkenlerinin Karşılaştırılması

		n	Ort.	SS	F	p	post-hoc
Yeşil lojistik uygulamaları	İşçi/Personel (a)	153	3,71	1,11	3,624	0,013	d > a, b
	Şef/Amir (b)	105	3,83	0,95			
	Müdür yardımcısı/ Asistan c)	58	3,85	0,91			
	Müdür/Yönetici (d)	81	4,16	0,80			
Yeşil Dönüştürücü Liderlik	İşçi/Personel (a)	153	3,83	1,08	4,095	0,007	d > a, b
	Şef/Amir (b)	105	3,91	1,01			
	Müdür yardımcısı/ Asistan c)	58	4,09	0,98			
	Müdür/Yönetici (d)	81	4,29	0,87			
Çevreye duyarlı işletme performansı	İşçi/Personel (a)	153	3,80	1,07	2,930	0,034	d > a
	Şef/Amir (b)	105	3,92	0,97			
	Müdür yardımcısı/ Asistan c)	58	3,93	0,87			
	Müdür/Yönetici (d)	81	4,19	0,81			

SONUÇ

Günümüzde çevreyle ilgili sorunlar, insanlığın karşı karşıya kaldığı en ciddi küresel problemler arasında yer almaktadır. Bu durum, insan-çevre ilişkisinde yaşanan değişimlerin ve insanın çevreye yönelik bakış açısındaki dönüşümün bir sonucudur. Oysa geçmişte insanlar çevreyi yalnızca barınma ve temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanmaktaydı (Demir & Ulukaya Öteleş, 2023). Zamanla çevreye yönelik insan tutumundaki değişim, kısa vadede refah artışı ve ekonomik büyüme sağlamış olsa da uzun vadede hava, su, toprak, besin zinciri, deniz ve okyanus kirliliği, ormansızlaşma, çölleşme, biyolojik çeşitliliğin azalması ve iklim değişikliği gibi çok boyutlu çevre sorunlarını beraberinde getirmiştir (Ertürk, 2017; WCED, 1987). Çevresel problemler etki alanlarına göre ulusal veya küresel ölçekte gerçekleşebilmektedir (Demir & Ulukaya Öteleş, 2023; UNEP, 2022). Dolayısıyla çevre sorunları giderek daha küresel bir nitelik kazanmakta ve her geçen gün etkisini artırmaktadır. Bu sorunların önüne geçebilmek için her düzeyde önlemler alınması ve çevresel sürdürülebilirliği destekleyen faaliyetlerin yürütülmesi gerekmektedir (IPCC, 2021). Bu çalışmada, çevre sorunlarının önemli bir boyutunu oluşturan ve çevre üzerinde doğrudan etkiye sahip olan turizm sektörü ele alınmıştır. Turizm faaliyetleri günümüzde birçok ülkede ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli bir unsuru haline gelmiş, özellikle son otuz yılda hızlı bir gelişim göstermiştir (UNWTO, 2023). Ancak diğer sektörlerde olduğu gibi, turizmde yaşanan büyüme sosyal, fiziksel ve çevresel sorunları beraberinde getirmiştir. Çevre, turizmin ayrılmaz bir unsuru olduğundan, çevre ve turizm arasında karşılıklı etkileşime dayalı güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle artan çevresel sorunlar karşısında, turizm faaliyetleri kapsamında çevreye yönelik koruyucu ve önleyici önlemler alınması önem arz etmektedir (Akova vd., 2015; Gössling & Hall, 2019).

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, yeşil lojistik uygulamaları, yeşil dönüştürücü liderlik ve çevreye duyarlı işletme performansı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Bulgulara göre, yeşil lojistik uygulamaları yeşil dönüştürücü liderliği pozitif yönde etkilemektedir ($B=0,813$, $p<0,001$). Benzer şekilde yeşil dönüştürücü liderlik de çevreye duyarlı işletme performansını olumlu biçimde etkilemektedir ($B=0,388$, $p<0,001$). Analiz sonuçları, yeşil dönüştürücü liderliğin yeşil lojistik uygulamalarının çevreye duyarlı işletme performansı üzerindeki etkisinde anlamlı bir aracı role sahip olduğunu göstermektedir. Aracılık etkisine ilişkin nokta tahmin değeri $0,315$ (%95 GA [$0,226-0,406$]) olarak bulunmuştur.

Literatür incelemesi sonucunda, mevcut araştırma bulgularının önceki çalışmalarla paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Örneğin Akandere (2021), işletmelerin yeşil lojistik uygulamaları ve dijitalleşme düzeylerini artırarak lojistik performanslarını geliştirebileceğini ortaya koymuştur. Küçükoğlu (2014), yeşil yenilik faaliyetleri ile çevresel performans arasında güçlü bir ilişki saptamıştır. Tuna ve Yıldız (2023) ise yeşil dönüştürücü liderliğin çalışanların çevreci davranışlarını artırdığını ve iş performansının yükselmesinde önemli rol oynadığını tespit etmiştir. Hallumoğlu ve Ural (2024), taktiksel yeşil pazarlama faaliyetlerinin çevresel performans üzerinde olumlu etkiler yarattığını belirtmişlerdir. Younis ve Hussain (2023) sağlık sektöründe yürüttükleri araştırmalarında yeşil insan kaynakları yönetiminin çevresel performansı önemli ölçüde etkilediğini saptamışlardır. Zhao ve Huang'ın (2022) çalışması da yeşil dönüştürücü liderlik, yeşil insan kaynakları yönetimi ve yeşil inovasyonun Çin'deki üretim kuruluşlarının sürdürülebilir iş performansı ile önemli ve doğrudan bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Başköy ve Öztürk (2024) tarafından yürütülen başka bir araştırmada yeşil tedarik zinciri yönetiminin çevresel performansı ve yeşil inovasyonu olumlu yönde etkilediği ortaya çıkarılmıştır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerinde yürütülen bir araştırmada ise yeşil dönüştürücü liderlik ile çevresel performans arasında olumlu ilişki tespit edilmiştir (Sun vd., 2022).

Farklı bir araştırmada Ahmad ve Karadas (2021) yeşil tedarik zinciri uygulamaları ile kurumsal performans arasında olumlu ve anlamlı ilişki olduğunu bulgulamışlardır. Yazarlar, yeşil tedarik zinciri uygulamalarının sosyal ve çevresel performansı iyileştirdiğini vurgulamışlardır. Abbas (2024) da ampirik araştırmasında dönüşümsel liderliğin yeşil tedarik zinciri yönetimi uygulamalarını ve sürdürülebilir kurumsal performansı önemli ölçüde etkilediğini saptamıştır. Son olarak Gana'da gerçekleştirilen bir çalışmada yeşil lojistik yönetimi uygulamalarının işletmelerin sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir (Agyabeng-Mensah vd., 2021). Literatürde çeşitli sektörler üzerine gerçekleştirilen araştırmalarda yeşil uygulamaların ve liderliğin örgütsel performans, çalışanların yeşil davranışı üzerinde önemli etkiler yarattığı görülmektedir.

Bu araştırma, Alanya'daki tek bir otel grubuna ait üç farklı tesis çalışanları katılımı ile yürütüldüğünden, sonuçlar genellenemez. Daha genellenebilir araştırma bulguları ile sonuçların desteklenmesi gerekmektedir. Benzer çalışmaların farklı sektörler üzerinde uygulanması, çevrecilik ve sürdürülebilirlik açısından katkılar sağlayacaktır. Konaklama işletmelerinde liderlerin rol model olması ve yeşil dönüştürücü liderliğin teşvik edilmesi, sürdürülebilirlik bilincinin gelişmesi, çevreye duyarlı işletme performansının artması, kurumsal itibar ve prestijin güçlenmesi açısından kritik öneme sahiptir (Boiral vd., 2022; Robertson & Barling, 2017). Yeşil dönüştürücü liderliğin benimsenmesi, çevreye duyarlı performansı tetikleyecektir. Ayrıca, işletmelere rekabet avantajı sağlayacak, çevre ile ilgili yasal düzenlemelere uyumu kolaylaştıracak ve çalışanlar tarafından yeşil davranışların ve uygulamaların kabul edilmesini olumlu yönde etkileyecektir.

KAYNAKÇA

- Abbas, J. (2024). Green supply chain management and firm sustainable performance: unlocking the role of transactional and transformational leadership in firm sustainable operations. *Environment, Development and Sustainability*, 1-20.
- Aboramadan, M., Crawford, J., Türkmenoğlu, M. A., & Farao, C. (2022). Green inclusive leadership and employee green behaviors in the hotel industry: Does perceived green organizational support matter? *International Journal of Hospitality Management*, 107, 103330.
- Agyabeng-Mensah, Y., Afum, E., Acquah, I. S. K., Dacosta, E., Baah, C., & Ahenkorah, E. (2021). The role of green logistics management practices, supply chain traceability and logistics ecocentricity in sustainability performance. *The International Journal of Logistics Management*, 32(2), 538-566.
- Ahmad, A. F., & Karadas, G. (2021). Managers' perceptions regarding the effect of leadership on organizational performance: Mediating role of green supply chain management practices. *Sage Open*, 11(2), 21582440211018686.
- Ahmed, M. F., Mokhtar, M. B., Lim, C. K., Hooi, A. W. K., & Lee, K. E. (2021). Leadership roles for sustainable development: The case of a Malaysian green hotel. *Sustainability*, 13(18), 10260.
- Akandere, G. (2019). Yeşil Depo Yönetimi Uygulamalarının İşletme Performansı Üzerine Etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 737-754.
- Akandere, G. (2021). Dijitalleşme düzeyi ve yeşil lojistik uygulamaların lojistik performansa etkisi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(4), 1979-2000.
- Akandere, G., & Zerenler, M. (2017). Yeşil otellerde yeşil tedarik zinciri yönetimi ve işletme performansı. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 77-98.
- Akbal, H. (2022). Sürdürülebilir lojistik kapsamında yeşil lojistik uygulamaları. *Kapadokya Akademik Bakış*, 6(1), 15-23.
- Akca, M. (2016). *Havalimanı yeri, çalışma koşulları ve bilgi teknolojilerinin trafik kontrolörü performansına etkisi: Bir alan Araştırması*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Akca, M., Atılğan, A. & Kaya, L. (2025). Yeşil Gökyüzüne Doğru: Havacılık Sektöründe Karbon Azaltım Politikaları ve Uygulamalar. *ISOREJ-Uluslararası Sosyal Araştırmalar ve Ulusal Eğitim Dergisi*, 9(11), 89-110.
- Akova, O., Yaşar, A. G., Aslan, A., & Çetin, G. (2015). Çalışanların çevre yönetimi algıları ve örgüt kültürü ilişkisi: Yeşil yıldızlı otellere yönelik bir araştırma. *Research Journal of Business and Management – (RJBM)*, 2(2), 169-184.
- Aslantas, M. (2024). The Effect of Talent Management Strategies on Work Engagement in the Finance Sector: A Study on Bank Employees. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 290-317

- Aslantaş, M. (2016). Yetenek Yönetiminin İşe Adanma, Performans ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Bankacılık Sektörü Örneği. Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Başköy, T., & Öztürk, D. (2024). Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi ve Çevresel Performans Arasındaki İlişki: Yeşil İnovasyonun Aracılık Etkisi. *JENAS Journal of Environmental and Natural Studies*, 6(3), 299-314.
- Bhutto, T.A., Farooq, R., Talwar, S., Awan, U., & Dhir, A. (2021). Green inclusive leadership and green creativity in the tourism and hospitality sector: Serial mediation of green psychological climate and work enagement. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(10), 1716-1737
- Boiral, O., Talbot, D., & Brotherton, M.-C. (2022). Leading by example: The role of green transformational leadership in promoting environmental performance. *Journal of Business Ethics*, 175(3), 635–652.
- Cenger, H. (2006), *Genel İşletme Performansı ve Finansal Performans İlişkisi: Çimento Sektöründe Bir Uygulama*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep
- Chiou, T. Y., Chan, H. K., Lettice, F., & Chung, S. H. (2011). The influence of greening the suppliers and green innovation on environmental performance and competitive advantage in Taiwan. *Transportation research part E: logistics and transportation review*, 47(6), 822-836.
- Coşkun, Ö. F. (2022). Çevre tutkusunun, yeşil dönüştürücü liderliğin ve yeşil örgüt ikliminin çevreci çalışan davranışları üzerine etkisi. *Journal of Politics Economy and Management*, 5(1), 1-16.
- Coşkun, R., Altunışık, R., & Yıldırım, E. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Sakarya Yayınevi.
- Çankaya, M. (2023). Dönüştürücü liderlik ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin incelenmesi: sağlık sektöründe bir uygulama. *EKEV Akademi Dergisi*, (94), 206-217.
- Çelik, V. (2011). *Eğitimsel Liderlik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, F. B., & Öteleş, Ü. U. (2023). Öğretmenlerin gözüyle çevre sorunları ve çevre sorunlarına ilişkin çözüm önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 379-396.
- Er, Ö., & B. E. Çengel, Ö. (2022). Yeşil lojistik uygulamalarının sürdürülebilir performans ile ilişkisi üzerine bir inceleme, *Scientific Journal of Finance and Financial Law Studies*, 2(2), 113-118
- Ertürk, R. (2017). İlkokul öğrencilerinin çevre sorunları ve çevre eğitime yönelik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 12-24.
- Fırat, İ., & Yeşil, S. (2020). Dönüşümcü liderlik özelliklerinin işletmenin yenilik yeteneği ve performansı üzerindeki etkisi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 40-57.
- Genç, N., & Halis, M. (2006). *Kalite liderliği*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gössling, S., & Hall, C. M. (2019). *Sustainable tourism: A global perspective*. Routledge.

- Gün, İ., & Aslan, Ö. (2018). Liderlik kuramları ve sağlık işletmelerinde liderlik. *Journal of Health and Nursing Management*, 5(3), 217-226.
- Güven, E. (2023). Çevresel sürdürülebilirlik bağlamında yeşil dönüştürücü liderliğin eğitim örgütlerine yansımaları: Literatür taraması. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 11(2), 446-462.
- Hair, J. F., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson.
- Hallumoğlu, Ç. E. & Ural, T. (2025). İmalat sanayinde yeşil pazarlama yöneliminin sürdürülebilir işletme performansı üzerindeki etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(Özel Sayı), 85-104.
- Hayes, A. F. (2013). Mediation, moderation, and conditional process analysis: a regression-based approach. *1*(6), 12-10.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.
- IPCC (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*. Cambridge University Press.
- İlhan, M., & Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS programları kullanılarak gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeli (yem) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 5(2), 26-42.
- İnce, M., & Gürbüz, A. (2020). Yeni girişimcilerde rekabet stratejileri uygulamaları ve işletme performansı ilişkisi. *Econder International Academic Journal*, 4(1), 94-115.
- Kahya, C. (2013). *Dönüştürücü ve etkileşimci liderlik anlayışları ile örgütsel sessizlik arasındaki ilişkide örgütsel güvenin rolü*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (Vol. 5, p. 359). Ankara, Turkey: Asil Yayın Dağıtım.
- Kerse, G., Maden, Ş., & Tartan Selçuk, E. (2021). Yeşil dönüştürücü liderlik, yeşil içsel motivasyon ve çalışanın yeşil davranışı: Ölçek uyarlama ve ilişki tespiti. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 1574-1591
- Kılıçlı, Y., & Kıpçak, E. (2022). Yeşil tedarik zinciri yönetimi uygulamaları ile performans arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Journal of Transportation and Logistics*, 7(2), 261-287.
- Kim, D., Na, J., & Ha, H. K. (2024). Exploring the impact of green logistics practices and relevant government policy on the financial efficiency of logistics companies. *Heliyon*, 10(10), 1-9.
- Kurtiş, Ç. S. (2023). Dijital liderliğin, yeşil dönüştürücü liderliğe etkileri. *Premium Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 7(35), 1311-1317.
- Köfteci, S., & Gerçek, H. (2010). Yük taşımacılığında taşıma türü seçimi için lojistik maliyetlere dayalı ikili lojit model. *Teknik Dergi*, 5087-5112.
- Küçüköğlu, M. T. (2014). *Sürdürülebilirlik ve yeşil yenilik perspektifinde türk işletmelerinin incelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

- Lusiani, M., Abidin, Z., Fitrianiingsih, D., Yusnita, E8., Adiwinata, D., Rachmaniah, D., & Purwanto, A. (2020). Effect of servant, digital and green leadership toward business performance: Evidence from Indonesian manufacturing. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11(11), 1351-1361
- Mete, E. (2020). Sürdürülebilir kalkınma kapsamında yeşil lojistik: Avrurupa Birliği ve Türkiye Örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 383-396.
- Mücevher, M. H. (2021). Sürdürülebilir lojistik için üç öncelikli strateji: Yeşil lojistik, tersine lojistik ve yalın lojistik. *Enderun Dergisi*, 5(1), 39-54.
- Nakıboğlu, G. (2007). Tersine lojistik: Önemi ve dünyadaki uygulamaları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 181-196.
- Nemli, E. (2001). Çevreye duyarlı yönetim anlayışı. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (23-24), 211-224.
- Öztürk, N. K. (2006). Kamu Sektöründe Performans Ölçümü ve Karşılaşılan Sorunlar, *Amme İdaresi Dergisi*, 39(1), 81-99.
- Polonsky, M. J. (2011). Transformative green marketing: impediments and opportunities. *Journal of Business Research*, 64(12), 1311-1319.
- Reşat Cica, H. & Karabulut, A.T. (2024). Çalışanların örgütsel bağlılık ile örgütsel özdeşleşme davranışının yeşil örgütsel davranış üzerindeki etkisinde çevre tutkusunun aracı rolü. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 23(1), 304-326.
- Robertson, J. L., & Barling, J. (2017). Greening organizations through leaders' influence on employees' pro-environmental behaviors. *Journal of Organizational Behavior*, 38(9), 1214-1227.
- Rosseel, Y. (2012). Lavaan: An R package for structural equation modeling. *Journal of Statistical Software*, 48, 1-36.
- Salant, P., & Dillman, D. A. (1994). *How to conduct your own survey*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). *Reserch methods for business: A skill building approach*. John Wiley & Sons.
- Sipahi, Ş., Turgut, M., & Özbaş, H. (2023). Yeşil lojistik: uluslararası projelerin ve sektörel uygulamaların incelenmesi. *International Journal of Disciplines in Economics & Administrative Sciences Studies*, 9(49), 1107-1121.
- Sun, J., & Nasrullah, A. (2024). Green transition in the hospitality industry: The influence of market forces and customer dynamics on sustainable performance in the digital era. *Heliyon*, 10(8), 1-17.
- Sun, X., El Askary, A., Meo, M.S., & Hussain, B. (2022). Green transformational leadership and environmental performance in small and medium enterprises. *Economic Research – Ekonomska Istrazivanja*, 35(1), 5273-5219.
- TDK (2024), Performans, <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi:21.02.2023)

- Tuna, Ö., & Yıldız, M. (2023). Çalışanın Yeşil Davranışı Ve İş Performansında Yeşil Dönüştürücü Liderliğin Rolü. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (C-iasoS 2022 Özel Sayısı), 61-80.
- UNEP (2022). *Global Environment Outlook 6: Healthy Planet, Healthy People*. United Nations Environment Programme.
- UNWTO (2023). *Tourism Highlights: 2023 Edition*. United Nations World Tourism Organization.
- Wassenhove, L. V. (2006). Blackett memorial lecture humanitarian aid logistics: supply chain management in high gear. *Journal Of The Operational Research Society*, 475-489
- World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press.
- Yangınlar, G., & Bal, N. (2019). Yalın yönetim ve yalın lojistik kavramlarının irdelenmesi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 151-161.
- Yangınlar, G., & Sarı, K. (2014). Yeşil lojistik uygulamaları ve işletme performansı üzerine bir literatür araştırması. *III. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi*, (s. 178-187). Trabzon.
- Younis, Z., & Hussain, S. (2023). Green transformational leadership: bridging the gap between green HRM practices and environmental performance through green psychological climate. *Sustainable Futures*, 6, 100140.
- Yücebalkan, B. (2022). Holistik perspektiften güncel liderliğe bir bakış: Dijital liderlik + yeşil transformasyonel liderlik. *International Journal of Disciplines In Economics & Administrative Sciences Studies*, 6(18), 388-396.
- Zengin, E. (2017). *Yeşil lojistik göstergeleri ve türkiye’de yeşil lojistik uygulamaları*. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Zhao, W., & Huang, L. (2022). The impact of green transformational leadership, green HRM, green innovation and organizational support on the sustainable business performance: Evidence from China. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 35(1), 6121-6141.
- Zhu, Q., Sarkis, J., & Geng, Y. (2005). Green supply chain management in China: pressures, practices and performance. *International journal of operations & production management*, 25(5), 449-468.